

AB-I HAYAT

(3.500 YILLIK ÇUKUROVA TIP TARİHİ)

PROJENİN KONUSU:

Kadim bir tarihe sahip olan Çukurova, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Özellikle Tıp tarihi açısından, dünya medeniyetine büyük katkıları olan Çukurova'nın, Gılgamış destanıyla başlayan "Tıp" öyküsü, Lokman Hekim, Dioskorides, Puduhepa gibi bilim insanları ve yöneticileri ile devam etmiştir. Bu gelişmeler ışığında projenin konusunu Çukurova'nın 3.500 yıllık tıp tarihi oluşturacaktır.

PROJENİN AMACI:

Tarih boyunca, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Çukurova'nın özellikle Tıp alanında dünya medeniyetine sunduğu katkıları ele almak ve bunu kronolojik biçimde incelemek.

PROJENİN İÇERİĞİ:

Sümerler, yazıyı ilk bulan ve çok sayıda yazılı eser bırakan bir uygarlıktır. Sümerlerin ve yeryüzü insanlığının ilk bıraktığı yazılı eser, Gılgamış Destanıdır (M.Ö. 28.yy). Gılgamış Destanının temel özelliği insanlığın özgürlüğü ve ölümsüzlüğü aramasıdır. Bunun için ölümsüzlüğü oluşturacak ilaç ya da ilaçların bulunup yapılması gereklidir. Bu amaçla Uruk aslanı Gılgamış arkadaşı Enkudu ile birlikte Amanos Dağlarına (Çukurova, Osmaniye çevresi) ve eteklerine gelirler, ölümsüzlüğü buralarda ararlar. Bulurlar ancak ölümsüzlük otunu yiyemeden bir yılan otu kapar ve kaçar.

Gılgamış destanının büyük bir bölümü, Çukurova ve çevresinde geçmektedir.

Lokman Hekim ise; Gılgamış Destanının Çukurova'ya özgü bir versiyonudur. Lokman Hekim, Çukurova doğasındaki çiçeklerden, bitkilerden ve öteki doğasal maddelerden ilaçlar yapan, bir efsanevi-gerçek hekimdir. O da ölümsüzlüğün sırrını bulur ancak (Misis köprüsünde. Adana-Ceyhan yolunun 20 km güneyi) şiddetli bir rüzgâr formülün yazılı olduğu kâğıt parçasını Lokman Hekim'in elinden uçurur. (Bu efsanelerin farklı versiyonları bulunmaktadır.)

Kizzuvatna; Çukurova temelliğinde daha geniş etrafıyla yaklaşık 3.500-4.000 yıl önce kurulan bir uygarlık devletidir. Bu devlet ve onun en ünlü Kraliçesi Puduhepa pek çok özelliğe sahip bir kraliçedir. (İlk feminist insan, ilk kadın savaşçı...). Kizzuvatna'da dini merkezler çok ve gelişkindi. Her dini merkez aynı zamanda birer tıp ve tedavi merkeziydi. Çukurova merkezli Kizzuvatna M. Ö. 1300 yıllarında yarı bağımsız bir şekilde Hititlerle bütünleşti.

O zamanlar Kizzuvatna, Hititler için büyük bir mistik merkezdir, kültür açısından onlardan çok yüksek değerlere sahiptir ve bundan dolayı en eski devirlerden beri Hatti ülkesine hep rahip, büyücü, doktor ve diğer bilge insanları göndermekteydi.

Dünyanın ilk hastaneleri ve ilk tıp eğitimi veren üniteleri Adana'da kuruldu, Tıbbın babası sayılan ve hekimlerin anısına yemin ettikleri Hipokrat'ın kurduğu Ansklepionlardan biri Adana'nın yumurtalık ilçesindeki Ayas (Aegea) antik kentindedir Ansklepionlar; hem dünyanın ilk hastaneleri ve hem de ilk tıp eğitimi veren fakülteleridir.

Bu hastanede (Ayas) bir zencinin kolunun bir beyaz'a takılması şeklinde dünyadaki ilk organ nakli de yapılmıştır. Zaten Aegea mitolojideki sağlık tanrısının kızı (kimilerine göre Hipokrat'ın annesi Hyegea'dan gelmektedir. Günümüzde temizlik ve mikropsuzluk anlamına gelen" Hijyen" kelimesi de Hyegea kelimesinden türemiştir.

Dünyanın günümüze kadar gelebilmiş en eski Tıp ve Eczacılık kitabı, Adana'da yazıldı.

Anavarzalı (Adana/Ceyhan- Kadirli yolu üzeri. Şehir merkezine 70 km uzaklıktadır.) Hekim, Dioskorides'in 13.yy.da yazdığı "Materna Medica" adlı tıbbi ilaçlar kitabı günümüze kadar gelebilmiş en eski Tıp ve Eczacılık kitabıdır.

Dioskorides'in bu kitabının Artukoğulları tarafından yaptırılan çevirisinin (Kitab-ül Haşşaşi) tek örneği Top Kapı Müzesinde bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere en az 3.500 yıl önce Çukurova, yönetiminin hekimi, sağlık bakanı ve sağlık tanrısı vardır. Sözü ettiğimiz tarihte Çukurova'daki şehir ve bölgelerde (Yumurtalık ve Düziçinde...) tıp merkezleri vardır.

Tüm bu bilgiler ışığında, Çukurova'nın sadece ülke için değil, dünya için de çok önemli bir tıp merkezi olduğunu kolaylıkla söyleyebiliyoruz. Kronolojik açıdan bu olaylar sıralandığında 4.000 yıllık bir tıp tarihi karşımıza çıkmaktadır.

Bugün bile insanlar hala ölümsüzlüğü aramaktadır. Gılgamışlar, Lokman Hekimler, günümüzde bile varlığını sürdürmektedir. Farklı şekillerde olsalar da, kendilerinden öncekilerin yolundan gitmektedirler.

Ölümsüzlüğün sırrı aranırken, sağlığın sırları ortaya çıkmaktadır. Günümüz modern tıbbın bu hale gelmesinde Çukurovalı bilim insanlarının çok önemli katkısı vardır.

BEKLENEN FAYDA:

Bu projenin yapımı ve bitirilmesi sonucunda, bu güne değin gün ışığına çıkmayı bekleyen birçok olgu ve olay gün ışığına çıkacak ve bunun ardından, dünya medeniyetini ilgilendiren bu konu görsel olarak da kayıt altına alınacak ve yurdumuzun önemi bir kez daha vurgulanacaktır.

KAYNAKÇA:

1. Gılgamış Destanı, Cumhuriyet Yayınları
2. Efsanelerimiz, Ali Püsküllüođlu
3. Kervan1 belgesel film, Çardak yayınları, İbrahim Çenet - İsmail Has
4. Prof. Dr. Ahmet Ünal, "Adana'da Kizzuwatna Krallığı Taş Devrinden Hitit Devleti'nin Yıkılışına Kadar Adana ve Çukurova Tarihi" EFSANEDEN TARİHE TARİHTEN BUGÜNE ADANA KÖPRÜBAŞI, Yapı Kredi Yayınları No:1392, İstanbul 2000, s.43-69
5. Selma Tahberer: Yılanlı Ayak Üzerinde Asklepios Plaket çalışmaları. 2003-2004
6. Yard. Doç. Dr. Sedad Girginer, Tepebağ höyük.
7. Çukurova Üniversitesi. 1990 yılı, Çukurova halk kültürü sempozyumu.
8. İlklerin, Teklerin, Enlerin Kenti Adana. S.Haluk Uygur Tekfen Vakfı
9. tr.wikipedia.org